Program badań archeologicznych przy odsłanianiu reliktów zabudowy zachodniej pierzei Placu Saskiego.

Program badań archeologicznych dotyczy działek 24/8, 24/9, 24/11, 24/18, 24/19, 24/20, 30/5, 30/7, 30/11 i 30/12, obręb 5-03-04 w Warszawie, które częściowo znajdują się w obrębie obszaru wpisanego do rejestru zabytków nieruchomych województwa mazowieckiego pod nr A-626, jako fragmenty reliktów zabudowy zachodniej pierzei Placu Saskiego. Program został opracowany w związku z planowaną przez Inwestora – spółkę Pałac Saski sp. z o.o. – konserwacją i ekspozycją reliktów zabudowy murowanej.

Planowane prace mają na celu odsłonięcie dawnego Pałacu Saskiego. Jego obszar poddano badaniom archeologicznym w latach 2006-2008. W ich rezultacie podczas badań szerokopłaszczyznowych rozpoznano niemal w całości teren zabudowy pałacowej położonej po północnej i południowej stronie obecnego Grobu Nieznanego Żołnierza. Odsłonięto i zadokumentowano zachowane relikty funkcjonującej tu niegdyś zabudowy murowanej, związanej w większości z dawnym Pałacem Saskim oraz dokonano rozwarstwienia architektonicznego reliktów zabudowy datowanych od XVII do XX wieku. Efektem prac jest również wpis do rejestru zabytków części odkrytych reliktów, związanych z dawnym założeniem pałacu Morsztynów.

Teren prowadzonych badań archeologicznych stanowił podmiejski obszar średniowiecznej Warszawy i wykorzystywano go rolniczo przynajmniej od XIV wieku. Pod koniec pierwszej ćwierci XVII wieku po południowo-zachodniej stronie omawianego terenu usypano ziemne umocnienia nowożytnej Warszawy, zaś obszar po ich wewnętrznej stronie, włączony do nowożytnego miasta, zaczął się szybko rozwijać. W omawianym rejonie w trzeciej ćwierci XVII wieku wzniesiono pałac Morsztynów, którego rozplanowanie zostało rozpoznane w toku zrealizowanych ostatnio badań archeologicznych. W pierwszej ćwierci XVIII wieku obszar ten został przejęty przez Augusta II, który podjął rozbudowę założenia jako jednej ze swych głównych siedzib – właściwego Pałacu Saskiego. Jego dzieło kontynuował syn August III. Na początku XIX wieku pałac znajdował się nadal w rękach saskiej dynastii, jednak później przeszedł na własność rządu Królestwa Polski, zaś w kilka lat po powstaniu listopadowym w ręce prywatne. Po powstaniu styczniowym budynek zostaje przejęty przez władze wojskowe Imperium Rosyjskiego, zaś po I Wojnie Światowej obiekt

zostaje przejęty przez polską administrację wojskową. Podczas II Wojny Światowej wraz z Pałacem Brühl'a stanowią one siedzibę Wehrmachtu. Pałac Saski wysadzono w powietrze w grudniu 1944 roku, a po zakończeniu wojny nie podjęto decyzji o jego odbudowie, zaś teren zasypano i utrzymano tu trawnik. Jedyną zachowaną pozostałością jest fragment kolumnady z Grobem Nieznanego Żołnierza.

Planowane prace archeologiczne nie będą miały charakteru prac oryginalnych tj. prac badawczych, a będą wiązać się z odsłonięciem obszaru już przebadanego. Z tego względu odpowiednią formą realizacji prac będzie stały nadzór archeologiczny, który będzie miał na celu nadzorowanie usuwania zasypiska po terenie dawnych wykopalisk. Zadaniem archeologa kierującego pracami będzie w pierwszej kolejności wnikliwa analiza dokumentacji po zakończonych badaniach archeologicznych w celu należytego zarządzania pracami odkrywkowymi w ten sposób, aby odsłonić w nienaruszonym stanie relikty dawnej zabudowy. Archeolog powinien być wspomagany przez pracowników fizycznych do odczyszczania i odgruzowania tych partii zabudowy, które nie będą mogły być odsłonięte sprzętem zmechanizowanym, a tylko ręcznie (tj. łuki, nawisy, części pod sklepieniami, obszary w bliskości murów).

Z prac badawczych zostanie wykonana dokumentacja geodezyjna, opisowa, fotograficzna i rysunkowa. W przypadku nadzorów nad odsłanianiem reliktów zabudowy będą to głównie plany i dokumentacja fotograficzna, które mają mieć charakter poglądowy wobec wykonanej już dokumentacji z prac terenowych. W przypadku konieczności dokończenia prac badawczych po przeprowadzonych rozbiórkach wykonana zostanie systematyczna dokumentacja badawcza zgodna z obowiązującymi przepisami. Dokumentacja ma nawiązywać do zgromadzonych już efektów badań archeologicznych.

Dr Michał Starski